

۲۰۳۴۳۷۷

۹۱,۳,۵

گروه اخلاق
پژوهشکده حج و زیارت

عنوان و نام پدیدآور: اسرار و معارف حج و زیارت / پژوهشکده حج و زیارت. گروه اخلاق.

مشخصات نشر: تهران: نشر مشعر، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۱۵۹ ص.

شابک: ۰-۸۴۴-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸.

وضعیت فهرست نویسی: فیبا

موضوع: حج

موضوع: Hajj

ردیف: ۱۸۸/۸

کتابشناسی: ۲۹۷/۳۵۷

شماره کتابشناسی: ۵۶۸۳۲۶۸

اسرار و معارف حج و زیارت

تألیف:	پژوهشکده حج و زیارت
ناشر:	مؤسسه فرهنگی هنری مشعر
نوبت چاپ:	اول - بهار ۱۳۹۸
شمارگان:	۵۰۰ نسخه
بها:	۱۳۰,۰۰۰ ریال

شابک: ۰-۸۴۴-۵۴۰-۹۶۴-۹۷۸ ISBN: ۹۷۸-۹۶۴-۵۴۰-۸۴۴-۰

پایگاه اطلاع رسانی پژوهشکده حج و زیارت:

<http://hzrc.ac.ir>

فهرست

۱۳		دیباچه
۱۵		مقدمه
۱۹		فصل اول: فلسفه و اسرار علم حج
۱۹		سرّ وجوب حج
۲۱		سرّ استطاعت
۲۱		۱. جلوگیری از طغیان و سرکشی
۲۳		۲. اشتغال‌زایی
۲۳		۳. ایجاد حس همسانی با دیگران
۲۴		سرّ زمان حج
۲۴		۱. موقعیت ویژه ماه‌های حرام در قرآن
۲۶		۲. فضیلت دهه ذی‌الحجه
۲۸		اسرار اخلاقی حج
۲۸		۱. تقویت روح تعبد و تسلیم
۳۱		۲. حج و غفلت‌زدایی
۳۲		۳. پیراستن نفس از رذایل و پلیدی‌ها
۳۴		۴. آراستن نفس به فضایل اخلاقی

۵. توبه و آمرزش گناهان..... ۳۵
۶. تقوا و پروا داشتن از خدا..... ۳۶
۷. یاد خدا..... ۳۷
- فلسفه اجتماعی و سیاسی حج..... ۳۸
۱. ایجاد وحدت بین مسلمانان و تشکیل امت واحده..... ۳۸
۲. گامی در جهت اقتدار و عظمت مسلمانان..... ۴۰
۳. حج عامل امنیت و همزیستی مسالمت‌آمیز..... ۴۱
۴. تقویت نسبت اجتماعی مسلمانان..... ۴۴
۵. برکت از شرک و مشرکان و مرزبندی سیاسی با دشمنان اسلام..... ۴۵
- اسرار عرفانی حج..... ۴۶
۱. شناخت خداوند (سیر اعتقادی)..... ۴۷
۲. تقرب به خداوند (سیر عمری)..... ۴۸
۳. میهمانی خداوند..... ۵۰
۴. تجلی عبودیت..... ۵۲
۵. رهبانیت امت اسلام..... ۵۳
۶. انقطاع از غیر خدا..... ۵۴
- فلسفه اقتصادی حج..... ۵۵
۱. تحصیل منافع مادی در حج..... ۵۵
۲. حج مایه قوام معاش جامعه..... ۵۸
- فصل دوم: جایگاه و عظمت مکه و مسجدالحرام..... ۶۱**
- مکه..... ۶۱
۱. مکه مقصد انسان‌های خداجو..... ۶۲
۲. مرکز تحقیر ستمگران..... ۶۲
۳. سرزمین عبادت و عبودیت..... ۶۳

۴. مکه شهر سازندگی روح و جان ۶۳
۵. شهر اهل طهارت و پاکی ۶۳
۶. دارای حرمت ویژه ۶۴
۷. مکه شهری برای همه ۶۴
- مسجدالحرام ۶۵
۱. مسجدالحرام زمینه ساز وصال ۶۶
۲. دی پاکی و طاهران ۶۶
۳. مأمین و نیکوکاران ۶۷
۴. محراب مبارک با شرک جهانی ۶۸
۵. نماد نفی شرک و بت پرستی ۶۹
۶. مسجدالحرام مسجد و خود همگان ۶۹
- کعبه ۷۰
۱. اولین خانه و معبد برای مردم ۷۰
۲. مبارک بودن ۷۱
۳. منسوب به خدا بودن ۷۱
۴. آزاد بودن ۷۱
۵. موجب قیام و قوام بودن ۷۱
۶. هدایتگر بودن برای همه جهانیان ۷۲
۷. امنیت کعبه ۷۲
۸. حرمت و احترام ویژه کعبه و مسجدالحرام ۷۳
۹. مثابه و محل رجوع بودن ۷۴
۱۰. طهارت و پاکیزگی ۷۴
- فصل سوم: اسرار میقات و احرام ۷۵
- اسرار میقات ۷۵

۱. محل آمادگی برای اجابت دعوت خداوند..... ۷۵
۲. حفظ حرمت حرم و حریم الهی..... ۷۶
۳. پیوند معراج و میقات..... ۷۷
- اسرار احرام..... ۷۷
۱. اسرار لباس احرام..... ۷۷
- الف) تمرین خشوع در برابر خداوند..... ۷۸
- ب) پشت کردن به دنیا و روی آوردن به خدا..... ۷۸
- ج) غنای تصمیم جزی در رسیدن به هدف..... ۷۹
- د) عظیم خواندن و اقرار به فقر در برابر او..... ۷۹
- ه) فزونی و بسند خدا..... ۷۹
- و) دوری از زیستهای دنیوی..... ۸۰
- ز) ازدیاد شوق و توجه به خدا..... ۸۰
- ح) تقویت پاکی و طهارت..... ۸۰
- ط) تمرین قطع وابستگی‌ها و دلبستگی‌ها به دنیا..... ۸۱
۲. اسرار نیت احرام..... ۸۱
۳. اسرار تلبیه..... ۸۲
- الف) رسیدن به مقام اجابت و سعادت..... ۸۳
- ب) همراه شدن با پاسخگویان به دعوت الهی..... ۸۳
- ج) حرکت هماهنگ توحیدی با نظام هستی..... ۸۳
- د) بازگشت به سوی خدا..... ۸۴
- ه) اجابت، پس از قطع علایق..... ۸۵
۴. اسرار ترک محرمات احرام..... ۸۵
- الف) فسوق..... ۸۵
- ب) جدال (قسم)..... ۸۶

- یک - از بین بردن تفرقه و دشمنی ۸۷
- دو - جلوگیری از حرمت‌شکنی حرم، کعبه و صاحب بیت ۸۷
- ج) لذایذ شهوانی ۸۸
- یک - رفع موانع سیر کمالی حج‌گزار ۸۸
- دو - توجه بیشتر به لذت‌های معنوی ۸۹
- د) تصرف در بدن ۸۹
- ه) پوشاندن سر و روی پا ۹۰
- یک - سپردگی و تسلیم ۹۰
- د - دوری بستن از فخر فروشی و امتیاز ۹۰
- سه - تحمیل سستی و مشقت برای وصال ۹۱
- چهار - ادب نرد و تضرع ۹۱
- و) آرایش ۹۱
- یک - پیراستگی از زینت‌های دنیایی، آراستگی معنوی ۹۲
- دو - ترک خودپرستی ۹۲
- ز) تجاوز به حریم دیگری و سلب امنیت ۹۲
- یک - ایجاد امنیت برای همه (اعم از انسان، حیوان، گیاه) ۹۳
- دو - ناسازگاری شکار با روح تسلیم در حج ۹۳
- فصل چهارم: اسرار اعمال مسجدالحرام ۹۵**
- اسرار مقدمات و شرایط طواف ۹۵
۱. طهارت بدن و لباس ۹۷
۲. لباس طواف ۹۷
۳. هفت دور طواف ۹۸
- اسرار طواف ۱۰۰
۱. درس توحید و یکتاپرستی ۱۰۰

- ۱۰۱..... ۲. نمونه تشکیل امت واحد.....
- ۱۰۲..... ۳. به پا داشتن ذکر و یاد الهی.....
- ۱۰۳..... ۴. همسانی با عرشیان.....
- ۱۰۴..... ۵. آزادی از قید و بندها و طاغوت‌ها.....
- ۱۰۵..... ۶. آزمون و ابتلای انسان‌ها.....
- ۱۰۶..... ۷. بار نماز طواف.....
- ۱۰۷..... ۸. نماز پشت مقام ابراهیم.....
- ۱۰۸..... ۹. سعی صفای.....
- ۱۰۸..... ۱۰. یادآوری سائر الهی.....
- ۱۰۹..... ۱۱. لزوم وجه و حرف و رجا در انسان.....
- ۱۱۱..... **فصل پنجم: اسرار اعمال مساعر مقدس.....**
- ۱۱۱..... ۱. اسرار وقوف در عرفات.....
- ۱۱۳..... ۲. سرزمین امید و رحمت.....
- ۱۱۳..... ۳. یادآوری صحنه رستاخیز.....
- ۱۱۴..... ۴. انتظار اجازه ورود به حرم الهی.....
- ۱۱۵..... ۵. جایگاه ویژه دعا در عرفات.....
- ۱۱۵..... ۶. اسرار مشعر.....
- ۱۱۶..... ۷. بهرهمندی از فیوضات فراوان.....
- ۱۱۷..... ۸. جلب آمرزش و رحمت الهی.....
- ۱۱۷..... ۹. ذکر و یاد الهی.....
- ۱۱۸..... ۱۰. اسرار منا.....
- ۱۲۰..... ۱. اسرار رمی جمرات.....
- ۱۲۱..... ۲. (الف) مبارزه با شیاطین.....
- ۱۲۲..... ۳. (ب) توجه به عظمت خدا و ضعف شیطان.....

- ج) مبارزه با راه‌های مختلف نفوذ شیطان ۱۲۲
- د) تکرار جمرات، نشانه موانع متعدد در راه حق ۱۲۳
- ه) ضرورت مبارزه و هجوم جمعی علیه شیطان ۱۲۳
- و) رمی گناهان ۱۲۳
۲. اسرار قربانی ۱۲۴
- الف) تقرب و تقوا ۱۲۵
- ب) تجلی ایثار و تسلیم ۱۲۷
- ج) شکر و اس از خدا، با قربانی کردن ۱۲۸
- د) یاد ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام ۱۲۹
- ه) بزرگداشت شکر الهی ۱۳۱
- و) جلب آمرزش و رحمت الهی ۱۳۱
- ز) بهره‌مندی نیازمندان و محرومان ۱۳۲
۳. اسرار حلق ۱۳۳
- الف) شعار عبودیت و بندگی ۱۳۳
- ب) قطع تعلقات و وابستگی‌ها ۱۳۵
- ج) وسیله جلب رحمت و بهره‌های اخروی ۱۳۵
- د) کسب نورانیت و معنویت ۱۳۶
- فصل ششم: اسرار زیارت ۱۳۹**
- اسرار زیارت ۱۴۰
۱. تعظیم و بزرگداشت اولیای الهی ۱۴۱
۲. کسب طهارت و پاکی و دوری از گناهان و آلودگی‌ها ۱۴۱
۳. جلوه‌گاه محبت و دوستی با اهل بیت پیامبر ﷺ ۱۴۲
۴. بهره‌مندی از شفاعت و آمرزش گناهان ۱۴۳
۵. یادآوری مرگ و آخرت ۱۴۵

- ع پیروی و الگوبرداری از پیامبر ﷺ و اهل بیت  ۱۴۵
- اسرار مسجدالنبی ۱۴۶
۱. دارای قداست و فضیلت ویژه ۱۴۶
۲. یادآور خاطرات صدر اسلام ۱۴۷
۳. پیوند با بهشت و ملکوت ۱۴۸
۴. کسب فیض از مرقد مطهر رسول خدا ﷺ ۱۴۹
۵. حل نزول وحی و گسترش هدایت ۱۴۹
- درب حضور ۱۵۰
- فهرست منابع ۱۵۳

دیباچه

کعبه ما اطمینانی است که دل‌های خداجو را به‌سوی خود جذب می‌کند و حج، باسکوه‌ترین، و بنوی‌ترین و اثرگذارترین عبادتی است که خداوند متعال بندگان خود را به انجام آن فرمان داده است. این عبادت عظیم و پر رمز و راز، عارفان را به سیر و سلوک و رسیدن به کمال می‌خواند، عابدان را به عرشی‌ترین عبادت‌ها و طاعت‌ها دعوت می‌کند و سالکان الی‌الله را به فیض لقای الهی رهنمون می‌سازد.

زیارت خانه خدا و حرم شریف نبوی و قمر مظهر اولیای الهی، تجدید عهد با خاستگاه دین مبین اسلام و پیوند با معارف و احادیث و انجام وظیفه نسبت به قرآن و عترت - دو ثقل ارزشمندی که رسالت خداوند ﷺ میان مردم به امانت نهاده - و میثاق با ابراهیم خلیل الله ﷺ رسول اعظم ﷺ و خاندان پاک و اصحاب شایسته اوست. به فرموده امیرالمؤمنین علی بن ابی‌طالب (علیه السلام) خداوند حج را برای تقویت دین واجب کرد «والحج تقویة للدين»^۱.

دستاوردهای حج خانه خدا و زیارت حرم و مسجد نبوی، افزایش ایمان، آمرزش گناهان، تصفیه روح و غفلت زدایی از جان، آبیاری درخت عقیده و الفت بخش قلوب و وحدت آفرین در صفوف مسلمانان است؛ چنان که علی بن ابی طالب علیه السلام فرمود: «إِنَّ أَفْضَلَ مَا تَوَسَّلَ بِهِ الْمُتَوَسِّلُونَ إِلَى اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى ... حَجُّ الْبَيْتِ وَاعْتِمَارُهُ»^۱.

رسیدن به آنچه این اهداف و دستاوردهای روح بخش را محقق می سازد، درکی عمیق و معرفت ناب، از اسرار و آداب حج و زیارت است؛ چراکه روح حج و زیارت، معرفت اسرار مناسک و مراعات آداب ظاهری و باطنی و تفکر در راز و رمزهای آنهاست. همان طور که باید به ظاهر اعمال و مناسک توجه کرد تا از مظهر به صریح انجام گیرد، باید از نظر اخلاقی و معنوی هم به حقیقت حج و زیارت توجه کرد.

اثر پیش رو با پرداختن به این مبحث، تلاش کرده دریچه ای به سوی معارف بلند و پر رمز و راز حج و زیارت به سوی خوانندگان محترم باز کند. امیدواریم زائران و حج گزاران گرامی، با مطالعه این اثر، با اسرار و آداب حج و زیارت بیشتر آشنا شوند و توفیق انجام حج و زیارت با معرفت و مقبول پروردگار را بیابند.

انه ولی التوفیق

پژوهشکده حج و زیارت

گروه اخلاق و اسرار